

ORGANIZAČNÝ VÝVOJ A ODBORNÉ AKTIVITY SLOVENSKEJ PSYCHIATRICKEJ SPOLOČNOSTI SLOVENSKEJ LEKÁRSKEJ SPOLOČNOSTI

souborný článok

Eva Morovicsová¹
Miroslav Tibor Morovics²

¹Psychiatrická klinika LF UK a UNB – Staré Mesto, Bratislava, Slovenská republika

²Historický ústav Slovenskej akadémie vied, Bratislava, Slovenská republika

Kontaktní adresa:

doc. PhDr. Eva Morovicsová, PhD., MPH
Psychiatrická klinika LF UK a UNB
Mickiewiczova 13
813 69 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: eva.morovicsova@fmed.uniba.sk

SÚHRN

Morovicsová E, Morovics MT. Organizačný vývoj a odborné aktivity Slovenskej psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti

Autori v príspevku opisujú podmienky vzniku a vývoj Slovenskej psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti a analyzujú jej činnosť od založenia až do súčasnosti. Pozornosť venujú aj odborným organizáciám, ktoré boli jej predchodkyňami a vytvorili podmienky pre vznik a činnosť samostatnej Slovenskej psychiatrickej spoločnosti. Slovenskí lekári, medzi nimi aj psychiatri, sa v období prvej Československej republiky združovali v Ústrednej jednote československých lekárov. Za najstaršiu psychiatrickú spoločnosť v bývalom Československu sa považuje *Purkyňova spoločnosť pre štúdium duše a nervstva*, ktorá bola založená v roku 1918 a niektoré svoje aktivity vykonávala aj na Slovensku – až do vzniku novej Slovenskej republiky. Spolupráca s Purkyňovou spoločnosťou sa v dôsledku politických zmien počas obdobia Slovenskej republiky prerušila. Vznikol Spolok lekárov Slovenskej krajiny, v ktorom sa mohli angažovať aj psychiatri. Hlavné funkcie spolku neskôr prevzala Lekárska komora. V spoločnom štáte, obnovenom po 2. svetovej vojne, začala v roku 1949 pôsobiť Československá lekárska spoločnosť J. E. Purkyně. Pôvodná Purkyňova spoločnosť

SUMMARY

Morovicsová E, Morovics MT. Development and professional activities of the Slovak Psychiatric Association of the Slovak Medical Association

The authors describe the conditions of the origin and development of the Slovak Psychiatric Association of the Slovak Medical Association and analyse its activities from its establishment to the present. Attention is paid to professional organizations that have been its predecessors and created the conditions for the activities of the Slovak Psychiatric Association as an independent professional association. Slovak doctors, including psychiatrists, were associated in the Central Unity of Czechoslovak Doctors during the first Czechoslovak Republic. The oldest psychiatric association in the former Czechoslovakia was the Purkyně's Association for the study of Psyche and Nerves, which was founded in 1918 and some of its activities were performed in Slovakia – until the establishment of the first Slovak Republic in 1939. The cooperation with Purkyně's association was interrupted as a result of political changes during the period of the Slovak State. The Association of Physicians of the Slovak Republic was established, where psychiatrists could also be involved. Later the main functions of the association were taken over by the Medical Chamber. In 1949, the Czechoslovak

pre štúdium duše a nervstva sa stala jej odbornou sekciou a neskôr sa rozdelila na dve samostatné sekcie: neurologickú a psychiatrickú. Na Slovensku v rokoch 1952–1953 vznikli slovenské pobočky uvedených sekcií, ktoré organizačne zastrešoval Slovenský výbor Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně v Bratislave. Slovenská psychiatrická spoločnosť vznikla v roku 1969 ako súčasť zmien, ktoré sa uskutočnili v rámci snáh o federatívne usporiadanie štátu. Podobne ako sa konštituovali iné inštitúcie v štáte, bola v roku 1969 v Prahe vytvorená aj Československá psychiatrická spoločnosť zložená z oboch národných spoločností. Novovytvorená spoločnosť reprezentovala československú psychiatriu na domácich a zahraničných podujatiach až do roku 1992, do rozdelenia republík. Rokom 1993 došlo aj k jej rozdeleniu na národné zložky. Slovenská psychiatrická spoločnosť Slovenskej lekárskej spoločnosti – už ako samostatná odborná spoločnosť – aj naďalej odborne a metodologicky zastrešovala disciplínu. Od svojho vzniku až do súčasnosti sa venuje organizovaniu vedeckých a odborných podujatí, formovaniu koncepcie odboru, vypracovávaniu stanovísk k aktuálnym problémom, postgraduálnemu vzdelávaniu a ďalším aktivitám, pričom aktívne spolupracuje aj s inými odbornými spoločnosťami, vrátane zahraničných.

Kľúčové slová: Československá republika, história, psychiatria, Purkyněova spoločnosť pre štúdium duše a nervstva, Slovenská psychiatrická spoločnosť, Slovenská republika.

Medical Association of J. E. Purkyně began to work in the renewed State. The original Purkyně's Association for Studying Psyche and Nerves became integrated expert section of the Czechoslovak Medical Association and later on divided into two separate sections: neurological and psychiatric. In Slovakia, during 1952–1953, Slovak branches of the mentioned sections were created, which was organized by the Slovak Committee of the Czechoslovak Medical Association of J. E. Purkyně in Bratislava. The Slovak Psychiatric Association was founded in 1969 as part of the changes that took place during efforts about the federal arrangement of the State. Analogously to other institutions, the Czechoslovak Psychiatric Association was established in Prague composed of both national association in 1969. The newly created association represented the Czechoslovak psychiatry at domestic and foreign events until 1992, to the division of the Czechoslovak republic into two separate republics. In 1993 the Czechoslovak Psychiatric Association was divided into national associations. The Slovak Psychiatric Association of the Slovak Medical Association – already as a separate professional association – continued to professionally and methodically cover the discipline. The association has been involved and is currently organizing scientific and professional events, forming a concept of psychiatry, preparing opinions on current issues, postgraduate education and other activities. Finally, it is actively cooperating with other professional association in the specific field, including foreign ones.

Key words: Czechoslovakia, history, psychiatry, Purkyně's Association for Studying the Psyche and Neuron, Slovak Psychiatric Association, Slovak Republic.

ÚVOD

Pri skúmaní podmienok vzniku, konštituovania a činnosti Slovenskej psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti je potrebné podrobiť historickej analýze aj obdobie prvej Československej republiky, keď málopočet-

ná skupina slovenských psychiatrov ešte nemala vlastnú profesijnú organizáciu, ale mohla sa odborne a stavovsky angažovať v štruktúrach Ústrednej jednoty československých lekárov. Vznik nového spoločného štátu odštartoval

a vytvoril priaznivé podmienky pre dlhoročnú spoluprácu českých a slovenských lekárov, psychiatrov nevynímajúc. Po vzniku vojnovnej Slovenskej republiky v roku 1939 došlo k utlmeniu až k prerušeniu spolupráce českých a slovenských psychiatrov. Spolupráca sa opäť obnovila až v povojnovom období, ktoré prinieslo rozšírenie a zintenzívnenie tejto kooperácie. Inštitucionálne zázemie spolupráci poskytovala Československá lekárska spoločnosť Jána Evangelistu Purkyně (ČSLS JEP), ktorá na báze starších odborných spolkov a spoločností bola založená v roku 1949 a od roku 1953 mala aj samostatnú psychiatrickú sekciu. V rámci modelu federatívneho usporiadania štátu vznikli v roku 1969 aj národné zložky celoštátnej lekárskej spoločnosti, na Slovensku Slovenská lekárska spoločnosť. Psychiatrická sekcia ČSLS JEP sa taktiež rozdelila na Českú psychiatrickú spoločnosť a Slovenskú psychiatrickú spoločnosť, pričom obidve tieto spoločnosti boli súčasťou celoštátnych štruktúr. Vznik Slovenskej republiky v roku 1993 viedol aj k úplnému osamostatneniu Slovenskej psychiatrickej spoločnosti, ako odbornej spoločnosti v rámci organizačnej štruktúry Slovenskej lekárskej spoločnosti. Tradičná spolupráca slovenských a českých psychiatrov pri organizovaní vedeckých podujatí, v rámci riešenia spoločných projektov a formou výmeny klinických skúseností však naďalej pokračovala aj po rozdelení republík. A pokračuje až do súčasnosti – v odbornej rovine, ale aj v dimenzii kolegiálnych a osobných kontaktov.

V rámci tejto štúdie je našim zámerom prezentovať dôležité etapy vývoja Slovenskej psychiatrickej spoločnosti a poukázať na význam vzájomnej spolupráce českých a slovenských psychiatrov v historickom kontexte až do súčasnosti.

OBDOBIE PRVEJ ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY

Stavovská organizácia lekárov v prvej ČSR

Pred vznikom prvej Československej republiky boli lekári českej národnosti z Čiech, Moravy a Sliezska organizovaní v 29 župných organizáciách Ústrednej jednoty českých lekárov. Ústredná jednota po vzniku ČSR vytvorila podmienky aj pre prijatie slovenských lekárov do svojich radov. V tomto zmysle zmenila svoje stanovky a premenovala sa na Ústrednú jednotu československých lekárov. Jednota si zároveň naďalej zachovala atribút národnej stavovskej organizácie a preto prijímala za členov len lekárov českej a slovenskej národnosti. Takto koncipované podmienky boli pre lekárov zo Slovenska príčinou mnohých nezhôd a problémov, pretože značná časť lekárov pôsobiach vo východnej časti republiky bola najmä maďarskej, ale v nezanedbateľnom pomere aj nemeckej národnosti.

Podmienky pre vznik osobitnej stavovskej organizácie lekárov na Slovensku vytvorilo založenie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. V rámci Ústrednej jednoty vznikol v Bratislave v júni 1920 Spolok slovenských lekárov (pôvodný názov Spolok československých lekárov) ako 30. župa Ústrednej jednoty československých lekárov.¹ V spomenutých organizáciách pôsobili aj psychiatri.

Purkyňova spoločnosť pro studium duše a nervstva – prvá odborná psychiatrická spoločnosť v Československu

Za najstaršiu československú psychiatrickú spoločnosť je považovaná *Purkyňova spoločnosť pre štúdium duše a nervstva*. Na vypracovaní podkladov pre jej založenie sa intenzívne podieľali členovia prípravného výboru, ktorého predsedom bol prof. MUDr. A. Heveroch. Ustanovujúca „valná hromada“ Purkyňovej spoločnosti sa konala 18. 10. 1919 v Ústave pre choromyselných v Prahe. Ako odborný spolok sa Purkyňova spoločnosť pre štúdium duše a nervstva odčlenila od Spolku českých lekárov.^{2,3} Na ustanovujúcej schôdzi sa prijali stanovky spoločnosti, jej smerovanie a podmienky členstva. Purkyňova spoločnosť pravidelne organizovala vedecké schôdze, na ktorých boli prezentované prednášky z okruhu neurológie, psychiatrie, pedopsychiatrie, psychológie, ale aj filozofie, napr. témy *Teória poznania a pravdy*, *O problémoch intuície* a iné. Pozornosť venovala aj historickým udalostiam, jubileám a úmrtiam významných domácich i zahraničných lekárov. Súčasťou schôdzí boli demonštrácie kazuistík z klinickej praxe a referáty, napr. členovia pracovnej endokrinologickej skupiny prof. MUDr. J. Charváta, DrSc., demonštrovali rôzne endokrinopatie, hypofyziárny nanizmus, tetániu po strumektómii. Pozitívne môžeme hodnotiť otvorené diskusie na schôdzach, do ktorých aktívne vstupovali aj lekári. Schôdze boli zjavne prínosné aj v rámci prípravy mladých kolegov na prezentácie, ako to v svojich spomienkach na prof. Heverocha uvádza napr. Prof. MUDr. V. Vondráček, DrSc.: „*Netelegrafujte! Nikdy ne pri nedostatku času zrychlovať tempo, raději zkracovať*“.³ Psychiatrická spoločnosť úzko spolupracovala aj s právnikmi, napr. pri návrhu osnov zákona, trestného práva, v oblasti kriminológie, pri riešení rôznych sociálno-právnych otázok. Protokoly zo schôdzí boli do roku 1937 publikované v *Časopise lékařů českých*, od roku 1938 v časopise *Neurologie a psychiatrie československá*, ktorý vychádzal vďaka iniciatíve mladej generácie lekárov pri Ústrednej jednote československých lekárov. Jeho súčasťou bolo *Repetitórium neurologie a psychiatrie*, ktoré prinášalo dôležité poznatky oboch odborov a v tej dobe nahradilo učebnicu nervových a duševných ochorení, čo bolo nesporné prínosom pre psychiatrov v klinickej praxi. Repetitórium vychádzalo do roku 1948. Časopis *Neurologie a psychiatrie československá* obsahoval aj skrátené referáty z pracovných schôdzí a protokoly z výročných a volebných schôdzí Purkyňovej spoločnosti pre štúdium duše a nervstva.⁴

Predpokladom pre získanie titulu odborného lekára v psychiatrii v medzivojnovom období bola 3-ročná vzdelávacia lekárska činnosť na spoločnej klinike chorôb duševných a nervových, alebo dva roky na psychiatrických klinikách, prípadne na ústavoch pre choromyselných a jeden rok na ostatných ústavoch. Titul odborného lekára v zmysle § 13/1 Vládneho nariadenia č. 39/1932 udeľoval príslušný zemský úrad po schválení lekárskou fakultou a príslušnou lekárskou komorou.⁵

Výbor Purkyňovej spoločnosti už v prvých rokoch svojej existencie nadviazal spoluprácu aj s odborníkmi v Bratislave, ktorá sa realizovala aj formou výjazdových zasadnutí. Prvý výjazd psychiatrickej spoločnosti do Bratislavy

sa konal 12. 12. 1924 a bol prvým národným neurologicko-psychiatrickým zjazdom v Československu. Vystúpili na ňom nielen psychiatri, ale aj lekári z iných odborov, neurologie, chirurgie, ortopedie so širokým spektrom tém.⁶

Postupné rozbitie republiky odštartované mníchovským diktátom v septembri v roku 1938, vznik vojnovnej Slovenskej republiky a následné vyhlásenie protektorátu Čechy a Morava v marci 1939, ale aj vojenská okupácia českých častí štátu a napokon aj zatvorenie českých vysokých škôl 17. novembra 1939 výrazne obmedzili priestor pre spoluprácu českých a slovenských odborníkov, lekárov a psychiatrov nevyvímajúc. Vedecký život sa preniesol z univerzít do Spolku lekárov českých a iných odborných spoločností. V tomto smere práve Purkyňova spoločnosť pre štúdium duše a nervstva zabezpečila udržanie istej kontinuity psychiatrie ako odboru a poskytla fórum k výmene výsledkov tajne vykonávanej vedeckej činnosti a odborným diskusiám.³

OBDOBIE VOJNOVEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Po vyhlásení autonómie Slovenska v októbri 1938 boli vládny nariadením zrušené československé spolky, ktoré mali ústredie mimo správnej oblasti Slovenska, čo sa týkalo aj Ústrednej jednoty československých lekárov.⁷ V rámci všeobecnych politických snáh o autonómiu vznikla iniciatíva slovenských lekárov založiť vlastnú stavovskú organizáciu, ktorá dostala názov *Spolok lekárov Slovenskej krajiny*. Na zakladajúcom zhromaždení 4. 12. 1938, ktorého sa zúčastnilo 238 lekárov, bol prítomný aj starosta Ústrednej jednoty československých lekárov MUDr. J. Malík, ktorý tieto iniciatívy podporil. Lekári na zakladajúcom zhromaždení riešili aktuálne otázky stavovskej organizácie, názov a stanovky spolku, štruktúru a sídlo predsedníctva.⁸ V júli 1939 bola vládny nariadením zriadená na Slovensku aj samostatná *Lekárska komora* so sídlom v Bratislave.⁹ Z iniciatívy Spolku lekárov Slovenskej krajiny začal v roku 1939 vychádzať časopis *Slovenský lekár*, ktorý bol zároveň orgánom Lekárskej komory a Spolku slovenských medikov. V časopise boli publikované odborné medicínske príspevky, úvahy a podnety o verejnom zdravotníctve, príspevky o kúpeľnom lekárstve, legislatívnych úpravách, penzijnom poistení lekárov, nemocenskom poistení a ďalšie.⁷ Spolok lekárov Slovenskej krajiny postupne utlmoval svoju činnosť, niektoré jeho práva a povinnosti v roku 1942 prevzala Lekárska komora a napokon došlo k ich zlúčeniu. Nadobudnutím účinnosti Zákona o Lekárskej komore v roku 1943 Spolok lekárov Slovenskej krajiny úplne zanikol.¹⁰

POVOJNOVÉ OBDOBIE

Československá lekárska spoločnosť J. E. Purkyně

V povojnových rokoch, s výrazným príspevom Spolku českých lekárov, sa zosilnili iniciatívy na vytvorenie jednotnej organizačnej základne jestvujúcich (asi štyroch desiatok)

odborných a vedeckých lekárskejších spolkov a spoločností v obnovenom Československu. Na valnom zhromaždení Spolku českých lekárov v Prahe v roku 1949 sa podarilo takúto organizáciu vytvoriť, dostala názov *Československá lekárska spoločnosť J. E. Purkyně*.¹¹ Prvý zjazd delegátov novej spoločnosti, ktorého sa zúčastnili aj zástupcovia vedeckého života zo Slovenska, sa konal v roku 1951 v Prahe. Predsedom spoločnosti sa stal prof. MUDr. RNDr. L. Borovanský, DrSc., predsedom slovenského výboru spoločnosti MUDr. Š. Svitek. Členmi celoštátneho výboru spoločnosti boli títo slovenskí lekári: MUDr. Š. Svitek, MUDr. L. Bahna, MUDr. E. Hegyi, MUDr. J. Lajda.⁷

Psychiatrická sekcia Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně

Novovytvorená spoločnosť československých lekárov organizačne zjednotila a zastrelila všetky vtedy pôsobiace vedecké lekárske spoločnosti, ktoré sa stali jej organizačnými zložkami v podobe odborných sekcií. Bola medzi nimi aj Purkyňova spoločnosť pre štúdium duše a nervstva, ktorá však do ČSLS JEP bola v dôsledku vlastných organizačných zmien začlenená v podobe dvoch samostatných spoločností.

Na valnom zhromaždení 29. 6. 1949 sa Purkyňova spoločnosť pre štúdium duše a nervstva rozdelila na dve samostatné spoločnosti: neurologickú a psychiatrickú. Vedecké pracovné schôdze neurologickej a psychiatrickej spoločnosti prebiehali oddelene, ale obe spoločnosti viedol a zastupoval spočiatku jednotný výbor. K úplnému rozdeleniu došlo až v septembri roku 1953, keď sa neurologická a psychiatrická spoločnosť na celoštátnom zjazde delegátov Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně včlenili do jej štruktúr ako dve samostatné odborné sekcie.¹²

Prvým predsedom psychiatrickej sekcie sa stal docent MUDr. J. Apetauer. Vznik samostatných sekcií sa premietol aj do vydávania časopisu *Neurologie a psychiatrie československá*, ktorý striedavo prinášal samostatnú problematiku neurologie a psychiatrie. V roku 1956 vznikli dva odborné časopisy, a to *Československá neurologie a Československá psychiatrie*.^{4,11}

V rokoch 1952–1953 vznikli na Slovensku prvé slovenské „odbočky“ sekcií ČSLS JEP, medzi nimi aj psychiatrickej a neurologickej sekcie. Organizačne ich zastreloval Slovenský výbor Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně, ktorý sídlil v Bratislave.⁴

Vznik komisií Psychiatrickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně

Rozvoj psychiatrie si vyžiadal postupné zriaďovanie odborných komisií, ktoré vznikali aj pri Psychiatrickej sekcií ČSLS JEP. K zriadeniu takýchto komisií bolo potrebné rozhodnutie výboru Psychiatrickej sekcie.¹² Ako prvé boli zriadené v roku 1959 komisia pedopsychiatrická, psychoterapeutická, komisia súdnej psychiatrie, komisia pre štúdium alkoholizmu a komisia pre históriu psychiatrie. V roku 1963 vznikli ďalšie komisie: psychofarmakologická, komisia pre psychopatológiu umenia, pre sociálnu

psychiatriu a pre psychiatrickú sexuológiu. Komisia pre mentálnu hygienu bola ponechaná pri sekcii vyššej nervovej činnosti, ako interdisciplinárny psychiatrický odbor.⁴

Činnosť Psychiatrickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně

Na základe obsahovej analýzy historických dokumentov, ktoré zachytávajú činnosť Psychiatrickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně, môžeme aktivity sekcie rozdeliť do niekoľkých okruhov.

Spolupráca s ministerstvom zdravotníctva

Psychiatrická sekcia spolupracovala od svojho osamostatnenia s odbornou komisiou a vedeckou radou ministerstva zdravotníctva. Na základe požiadaviek a výziev ministerstva zdravotníctva formulovala odborné vyjadrenia k zdravotníckym vyhláškam, k riešeniu zdravotníckych otázok a k problémom, ktoré sa dotýkali psychiatrie.

Spolupráca so zahraničnými psychiatrickými spoločnosťami

Psychiatrická sekcia ČSLS JEP organizovala v spolupráci so zahraničím pravidelné medzinárodné vedecké podujatia vyplývajúce z bilaterálnych vzťahov s psychiatrickými organizáciami vtedajšej Juhoslávie, Sovietskeho zväzu a Poľska, ktoré sa stali tradičnými a striedavo sa konali v jednotlivých krajinách: *Československo-poľské konferencie* prebiehali v rokoch 1964–1990; *Československo-juhoslovenské konferencie* v rokoch 1968–1985.^{12,14}

Sekcia zároveň rozvíjala bilaterálnu spoluprácu aj s odbornými spoločnosťami psychiatrie v Nemeckej demokratickej republike, v Maďarsku a Bulharsku. Členovia Psychiatrickej sekcie aktívne prezentovali svoj odbor na významných zahraničných psychiatrických sympóziách a kongresoch. K takýmto podujatiam patrili *Svetové kongresy sociálnej psychiatrie*, *Medzinárodné sympózia psychiatrie*, *Dunajské sympózia*.^{15–17} Súčasne prebiehali pravidelné sympózia psychiatrov socialistických krajín, pedopsychiatrov socialistických krajín Európy, sympózia pre psychoterapiu a pre psychiatrickú rehabilitáciu v socialistických krajinách.¹¹ Na prípravu a priebehu VI. sympózia pedopsychiatrov socialistických krajín, ktoré sa konalo roku 1982 v Prahe, sa podieľala Psychiatrická spoločnosť Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně v spolupráci s koordinačným výborom spolčenstva psychiatrov socialistických krajín Európy.¹⁶

Členstvo Psychiatrickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně v medzinárodných asociáciách

Psychiatrická sekcia sa stala v roku 1966 členom Svetovej psychiatrickej asociácie (WPA) a Medzinárodnej federácie duševného zdravia (WFMH). Významným krokom bola iniciatíva komisie pre detskú psychiatriu Psychiatrickej sekcie ČSLS JEP vytvoriť Pedopsychiatrickú spoločnosť socialistických krajín. Neskôr sa stala členom ďalších medzinárodných organizácií: International Association

for Child Psychiatry and Allied Professions (IACAPAP), International Council on Alcohol and Addiction (ICAA), Union of European Pedopsychiatrists (UEP).^{12,14}

OBDOBIE FEDERATÍVNEHO ŠTÁTU (PO ROKU 1969)

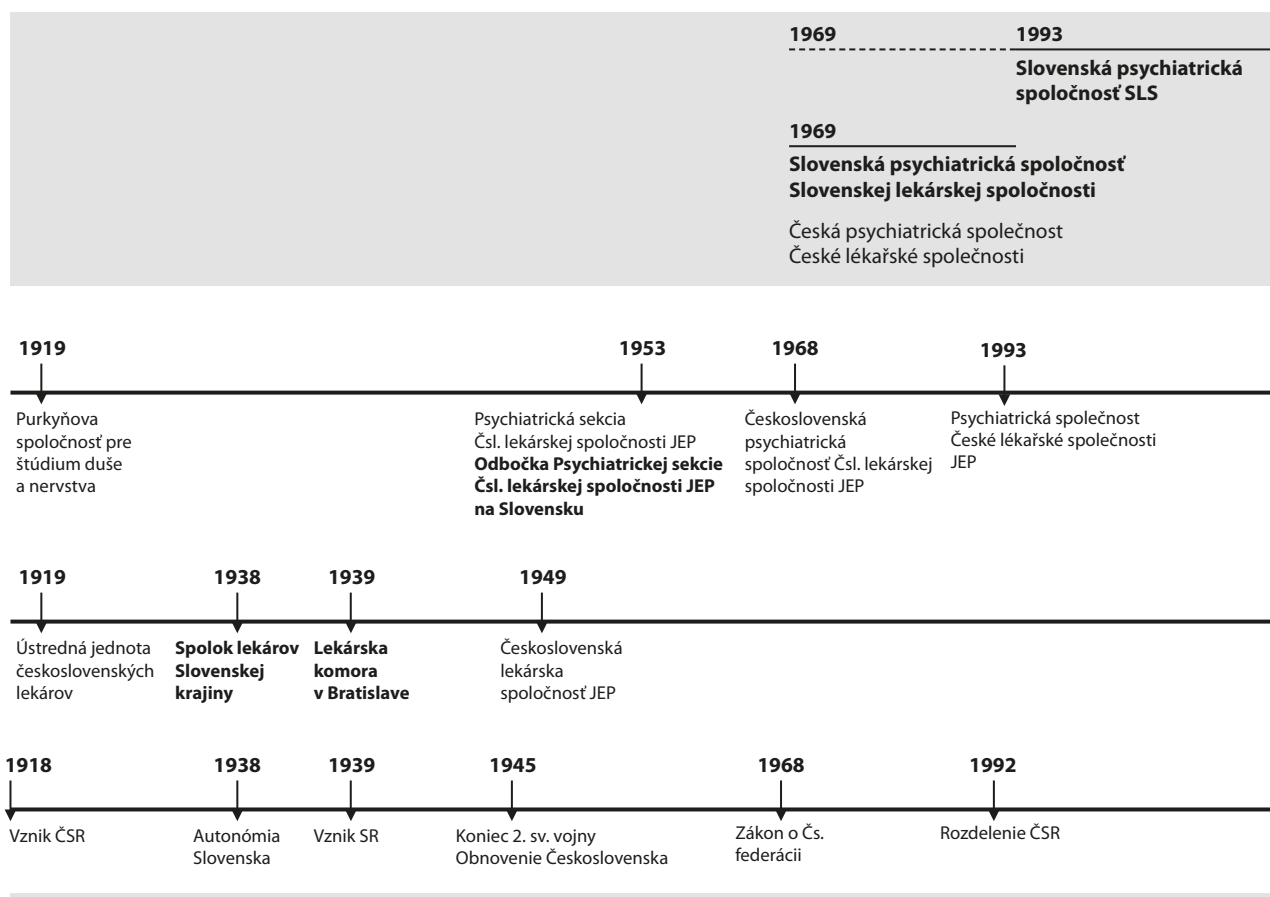
Vznik národných psychiatrických spoločností – českej a slovenskej

Vznik národných psychiatrických spoločností – českej a slovenskej – bolo súčasťou snáh o federatívne usporiadanie štátu. V decembri 1968 sa rozhodlo o rozdelení Psychiatrickej sekcie ČSLS JEP na dve samostatné spoločnosti: Českú psychiatrickú spoločnosť a Slovenskú psychiatrickú spoločnosť, počnajúc rokom 1969. Definitívne usporiadanie bolo schválené až 11. 6. 1969 na spoločnej schôdzi oboch národných spoločností v Prahe a sledovalo model väčšiny inštitúcií vo vtedajšom Československu. Bola vytvorená Československá psychiatrická spoločnosť ako organizácia zastrešujúca národné spoločnosti: Českú psychiatrickú spoločnosť a Slovenskú psychiatrickú spoločnosť.⁴ Všetky tri, federálna aj národné, patrili do organizačnej štruktúry Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně. V jej štruktúre paralelne vznikli Česká lekárska spoločnosť a Slovenská lekárska spoločnosť, ktoré sa stali nadradenými organizáciami národných psychiatrických spoločností.¹¹ O definitívnom vzniku samostatnej Slovenskej psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti teda môžeme hovoriť od tohto momentu.

Výbory oboch národných psychiatrických spoločností koordinovali svoju činnosť vo federálnom výbore, ktorý viedol polovicu volebného obdobia predseda z Českej socialistickej republiky a v druhej polovici predseda zo Slovenskej socialistickej republiky. Československý výbor zasadal 1–3× ročne, pričom Slovensko na týchto zasadnutiach zastupovali: doc. MUDr. J. Pogády, doc. MUDr. I. Žucha, doc. MUDr. J. Molčan a MUDr. V. Wiedermann. Členstvo v Českej (resp. Slovenskej) psychiatrickej spoločnosti automaticky vytváralo členstvo v Československej psychiatrickej spoločnosti.

Novovytvorená Československá psychiatrická spoločnosť koordinovala spoločné akcie národných spoločností, zastrešovala a reprezentovala odbor na domácich a zahraničných podujatiach, udeľovala ceny a vyznamenania za odbornú činnosť. Zabezpečovala komunikáciu so zahraničnými vedeckými psychiatrickými spoločnosťami, organizovala odborné sympózia vyplývajúce z bilaterálnych vzťahov s psychiatrickými organizáciami Juhoslávie, Sovietskeho zväzu, Poľska, NDR, MLR, BLR, pravidelné sympózia psychiatrov socialistických krajín, pedopsychiatrov socialistických krajín Európy, sympózia pre psychoterapiu a pre psychiatrickú rehabilitáciu v socialistických krajinách. Časopis Československá psychiatrie, ústredné vedecké a odborné periodikum psychiatrov v Čechách a na Slovensku tiež vydávala Československá psychiatrická spoločnosť.^{4,11}

Jednotlivé národné spoločnosti realizovali svoju činnosť v jednotlivých častiach republiky paralelne s týmito aktivitami a samozrejme s veľkým prienikom s nimi.



Tab. 1. Chronológia vývoja Slovenskej psychiatrickej spoločnosti v kontexte dejín Československa a Slovenska

SLOVENSKÁ PSYCHIATRICKÁ SPOLOČNOSŤ PO ROKU 1993

Štruktúra Slovenskej psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS)

Federálne usporiadanie Československej psychiatrickej spoločnosti trvalo až do konca roku 1992, do rozdelenia Československa na dve samostatné republiky. Nové štátoprávne usporiadanie sa premietlo aj do organizačnej štruktúry odborných spoločností Slovenskej lekárskej spoločnosti, teda aj Slovenskej psychiatrickej spoločnosti.^{11,14} Spoločnosť je občianskym združením, dobrovoľnou a politicky nezávislou organizáciou, ktorá združuje medicínskych odborníkov z psychiatrie a príbuzných odborov. Koncepcia odboru psychiatrie vychádza zo Zákona o zdravotnej starostlivosti ... (zákon č. 576/2004 Z. z.).¹⁸ Metodické, organizačné a odborné vedenie spoločnosti zabezpečuje výbor spoločnosti.

Chronológia vývoja Slovenskej psychiatrickej spoločnosti

- 1919** Vznik Purkyňovej spoločnosti pre štúdium duše a nervstva
- 1938** Vznik Spolku lekárov Slovenskej krajiny
- 1939** Vznik Lekárskej komory so sídlom v Bratislave

- 1943** Zlúčenie Spolku lekárov Slovenskej krajiny s Lekárskou komorou
- 1949** Rozdelenie Purkyňovej spoločnosti pre štúdium duše a nervstva na neurologickú a psychiatrickú spoločnosť; Vznik Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně
- 1953** Vznik Psychiatrickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně; Vznik „odbočky“ Psychiatrickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně na Slovensku
- 1969** Vznik Slovenskej psychiatrickej spoločnosti ako súčasť procesu rozdelenia Psychiatrickej sekcie Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně na Českú psychiatrickú spoločnosť a Slovenskú psychiatrickú spoločnosť
- 1969** Vytvorenie federálnej Československej psychiatrickej spoločnosti Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně – národné spoločnosti sa stali jej súčasťou
- 1993** Osamostatnenie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti po rozdelení Československa

Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS od roku 1993 prevzala štruktúru a nadviazala na činnosť predchádzajúcich organizačných jednotiek národnej spoločnosti existujúcej od roku 1969. Príkladmi môžu byť niektoré komisie a sekcie, ktoré pracovali už pred rokom 1993. *Gerontopsychiatrická komisia* vznikla v roku 1975 a v roku 1982 sa pretransformovala



Obr. 1 Logo

na gerontopsychiatrickú sekciu. O vzniku *súдно-psychiatrickej sekcie* uvažoval výbor spoločnosti už v roku 1975, založená bola o dva roky neskôr. *Sekcia pre alkoholizmus a iné toxikománie* a *psychofarmakologická sekcia* vznikli v roku 1978, o rok neskôr *komisia pre mentálnu retardáciu* a *pedopsychiatrická sekcia*, po čase premenovaná na *sekciiu detskej a dorastovej psychiatrie*. Postupne sa konštituovali aj ďalšie sekcie: v roku 1982 *psychotherapeutická sekcia* a v roku 1984 *komisia sociálnej psychiatrie*.¹³ Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS pri svojom osamostatnení v roku 1993 mala 7 sekcií.

Postavenie sekcie biologickej psychiatrie bolo špecifické. Do roku 1993 bola biologická psychiatria zastúpená sekciou biologickej psychiatrie pri Českej psychiatrickej spoločnosti, ktorá v podstate zastupovala celú československú biologickú psychiatriu. Slovenskí odborníci po vzniku Slovenskej republiky stratili organizačné zázemie tohto druhu, preto sa výbor spoločnosti 9. 10. 1998 obrátil na Slovenskú lekársku spoločnosť so žiadosťou o založenie sekcie biologickej psychiatrie, do oblasti ktorej spadajú aj otázky neuropsychiatrie, neuroendokrinológie, genetiky a sčasti psychofarmakológie.

Činnosť Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS

Pri analýze činnosti Slovenskej psychiatrickej spoločnosti sme vychádzali najmä z archívnych dokumentov Slovenskej lekárskej spoločnosti a materiálov Psychiatrickej kliniky (PK) Lekárskej fakulty Univerzity Komenského (LF UK) v Bratislave, ďalej z dobovej odbornej literatúry, predovšetkým z časopisov a iných vydaní rôznych zložiek psychiatrických spoločností. Najviac údajov sa zachovalo v materiáloch z pravidelných a zrejme populárnych odborných stretnutí, ktoré dostali familiárny názov „Purkyňky“. Ich dokumentácia sa zachovala z rokov 1975–1987.

Najvýznamnejšie aktivity Slovenskej psychiatrickej spoločnosti môžeme na základe štúdia spomenutých zdrojov roztriediť do nasledujúcich oblastí: organizácia vedeckých a odborných podujatí, tvorba koncepcie odboru, vypracovanie odborných stanovísk, riešenie metodologických problémov, výskumná činnosť a iné.

Organizácia vedeckých podujatí

Podujatia organizované Slovenskou psychiatrickou spoločnosťou SLS

Slovenská psychiatrická spoločnosť odborne zastrešovala pravidelné vedecko-pracovné schôdze jednotlivých sekcií. Tieto stretnutia boli zamerané na problematiku alkoholizmu, psychoterapie, psychofarmakológie a pedopsychiatrie, ako aj na ďalšie, dobovo aktuálne otázky a problémy.

Ako príklad môžeme uviesť názvy niektorých podujatí: *Problematika alkoholizmu a iných toxikománií*, *Psychoterapia ako vedecká metóda*, *Priemyslová psychiatria*, *Organické psychosyndrómy* a ďalšie.¹⁹ Z niektorých odborných stretnutí sa vyvinuli pravidelné odborné a vedecké podujatia, napr. *Dunajské sympóziá psychiatrov* organizované od roku 1969; *Psychofarmakologické sympóziá* s medzinárodnou účasťou organizované od roku 1978;¹⁵ *Medziodborové konferencie o experimentálnom a klinickom výskume vyššej nervovej činnosti* od roku 1963. V roku 1981 sa začalo s organizáciou *Celoslovenských stretnutí zástupcov socioterapeutických klubov*; *Celoslovenských zjazdov socioterapeutických klubov abstínujúcich pacientov*; pravidelných konferencií *klinickej farmakológie* a *konferencií o mentálnej retardácii*.^{20,21} Spoločnosť organizovala aj mimoriadne vedecko-pracovné a slávnostné pracovné schôdze pri príležitosti významných výročí a udalostí. Z pracovných schôdzí organizovaných pri príležitosti životných jubileí významných osobností môžeme uviesť napr. *Slávnostnú pracovnú schôdzu pri príležitosti 75. narodenín (aj 90. narodenín) prof. MUDr. K. Matulaya*, *Slávnostnú vedecko-pracovnú schôdzu pri príležitosti 70. rokov (aj 75. narodenín) prof. MUDr. E. Guensbergera*, *Slávnostnú schôdzu pri príležitosti 60. rokov doc. MUDr. J. Molčana*.^{16,20,22,23}

Z podujatí vo vzťahu k významným udalostiam a výročiam to boli napr. *Seminár pri príležitosti 30. výročia vzniku Psychiatrickej kliniky v Bratislave*; *Seminár pri 125. výročí založenia nemocnice v Liptovskom Mikuláši*, *30. výročia založenia Psychiatrického oddelenia NsP v Liptovskom Mikuláši* a *40. výročia SNP*; *Mimoriadna vedecká pracovná schôdza*, ktorá sa konala v roku 1980 v Bratislave, kde prednášateľmi boli aj odborníci zo ZSSR a NSR.

Podujatia organizované Slovenskou psychiatrickou spoločnosťou SLS v spolupráci s Československou psychiatrickou spoločnosťou J. E. Purkyně

Na celoštátnej úrovni sa Slovenská psychiatrická spoločnosť podieľala na organizovaní viacerých odborných podujatí, napr. *Celoštátne psychiatrické konferencie*; *Celoštátne súdno-psychiatrické konferencie*; *Celoštátne semináre o komplexnej terapii psychóz*.

Podujatia organizované Československou lekárskou spoločnosťou J. E. Purkyně a Československou psychiatrickou spoločnosťou

K pravidelným podujatiam, ktoré odborne zastrešovala Československá psychiatrická spoločnosť pri Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně, a ktorých sa aktívne zúčastňovali aj slovenskí psychiatri, patrili: *Československo-juhoslovenské psychiatrické kongresy*; *Československo-polské psychiatrické konferencie*; *Celoštátne psychofarmakologické konferencie*; *Hádlíkovy dny moravsko-slovenských psychiatrů*;²⁴ *Celoštátne AT konferencie*; *Celoštátne konferencie psychofyziológie a psychosomatiky*²⁵ a ďalšie.

Podujatia organizované Československou psychiatrickou spoločnosťou Československej lekárskej spoločnosti J. E. Purkyně v spolupráci s inými odbornými spoločnosťami

Československá psychiatrická spoločnosť organizovala v spolupráci s inými odbornými spoločnosťami rôzne podu-

jatia, napr. v spolupráci s Československou gerontologickou spoločnosťou *Vedecké pracovné dni moravských a slovenských psychiatrov*; na organizácii *Celoštátnych psychofarmakologických konferencií* spolupracovala s Farmakologickou spoločnosťou a Spoločnosťou pre štúdium vyššej nervovej činnosti. *Celoštátna konferencia zameraná na problematiku pohlavnej výchovy* a pravidelné *Košické sexuologické dni* boli odbornými podujatiami, na ktorých participovali Slovenská sexuologická spoločnosť, Slovenská psychiatrická a Slovenská gynekologická spoločnosť SLS. Z ďalších odborných spoločností, ktoré s Československou psychiatrickou spoločnosťou aktívne spolupracovali, môžeme spomenúť Československú spoločnosť pre štúdium vyššej nervovej činnosti (VNČ), a to pri príprave *Medzi odborových konferencií o experimentálnom a klinickom štúdiu VNČ*, Slovenskú biochemickú spoločnosť pri Slovenskej akadémii vied (SAV) pri organizovaní pravidelných *zjazdov československých neurochemikov s medzinárodnou účasťou*. Cenným prínosom bola aj spolupráca s *I. Neurologickou klinikou LF UK* pri organizovaní spoločných odborných seminárov, kde sa psychiatri aktívne podieľali pri prezentáciách odborných príspevkov a kazuistik.²⁵

Podujatia organizované Psychiatrickou spoločnosťou Českej lekárskej spoločnosti

Slovenskí psychiatri sa aktívne zúčastňovali aj na podujatiach, ktoré organizovala Psychiatrická spoločnosť Českej lekárskej spoločnosti. K významným podujatiam v tomto smere patrili: *Sympóziá sekcie sociálnej psychiatrie*, *Sympóziá o duševnom zdraví mládeže*, *Sympóziá o rodinnej terapii*.²⁶ Aktívna bola spolupráca aj s inými sekciami Československej psychiatrickej spoločnosti: *Celoštátna psychoterapeutické konferencie* organizačne zabezpečovali Psychoterapeutická sekcia Československej psychiatrickej spoločnosti, Sekcia zdravotníckej psychológie Československej psychologické spoločnosti a Slovenskej psychologické spoločnosti, ktoré sa konali striedavo aj na Slovensku.¹⁵

Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS od roku 1994 organizuje pravidelne v dvojročných cykloch Slovenské psychiatrické zjazdy – posledný z nich sa konal v roku 2018 v Žiline.

Aj v súčasnosti naďalej prebieha bilaterálna spolupráca s Českou psychiatrickou spoločnosťou pri organizovaní Československých psychiatrických zjazdov. Výbor Slovenskej psychiatrickej spoločnosti a ďalší odborníci reprezentujú spoločnosť na vedeckých podujatiach realizovaných nielen Českou psychiatrickou spoločnosťou, ale aj ďalšími európskymi a svetovými psychiatrickými organizáciami a odbornými spoločnosťami.

Činnosť výboru Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS

Činnosť a smerovanie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti sú zachytené v spomenutých *Purkyňkách*, *Zápisniciach výboru spoločnosti* a v *Spravodajoch Slovenskej psychiatrickej spoločnosti*. Ako vyplýva z jednotlivých záznamov, členovia výboru spoločnosti na svojich zasadnutiach riešili teoretické otázky odboru, aktuálne problémy vyplývajúce z klinickej praxe, organizačné a odborné zabezpečenie rôznych vedeckých a odborných podujatí, účasť na zahraničných podujatiach, preklady zahraničných publikácií, technické vybavenie a financovanie spoločnosti. Z jednotlivých okruhov môžeme uviesť napr. riešenie priepustiek u pacientov na psychiatric-

kých pracoviskách, zloženie kategorizačnej komisie pri ministerstve zdravotníctva.²⁷ Výbor vydával odborné stanoviská k právnym normám, napr. k vyhláske o zdravotníckych pracovníkoch a ich vzdelávaní odporúčal vedeckej rade Inštitútu ďalšieho vzdelávania v Bratislave sprísniť priebeh prvej atestácie, do postgraduálneho vzdelávania nezaraďiť druhé atestácie a na základe konzultácie s komisiou pre postgraduálne štúdium zosúladiť obsahovú náplň špecializačného štúdia s európskymi normami.²⁸ K ďalším dôležitým okruhom môžeme zaradiť tvorbu koncepcie odboru a reformu psychiatrickej starostlivosti,^{29,30} vypracovanie Národného programu duševného zdravia na základe výzvy ministerstva zdravotníctva, vypracovanie štandardov používania psychofarmák,¹⁷ vypracovanie návrhu Etického kódexu Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS, podkladov pre kategorizáciu psychofarmák, bodovanie psychoterapeutickej činnosti ambulantných psychiatrov a psychológov pre potreby Všeobecnej zdravotnej poisťovne,¹⁷ vypracovanie guidelines pre odbory medicíny, návrhu špecializačného odboru psychiatrie,³¹ spoluprácu na vypracovaní metodických listov v liečbe demencie, bipolárnej afektívnej poruchy, anorexie a ďalších psychických porúch. Na zasadnutiach výboru sa prerokovávali aktuálne problémy, napr. vydávanie certifikátov pre psychiatrov o absolvovaní kurzov z psychoterapie,³² príprava projektov, napr. EPIA štúdie (Epidemiológia úzkostných porúch na Slovensku) na rok 2005,³³ založenie Asociácie denných stacionárov ako občianskeho združenia.³²

V súvislosti so žiadosťou Slovenskej psychiatrickej spoločnosti o členstvo vo WPA bolo potrebné na základe výzvy vypracovať históriu psychiatrie na Slovensku, vrátane Slovenskej psychiatrickej spoločnosti.³² Na jednotlivých zasadnutiach sa venovala pozornosť aj správam z odborných domácich i zahraničných podujatí, prípravám sympózií, konferencií, výberu delegátov na medzinárodné podujatia (Svetové psychiatrické kongresy, Sympóziá WPA, Svetové kongresy sociálnej psychiatrie, Dunajské sympóziá psychiatrov a ďalšie), založeniu časopisov: *Psychiatria*, *Terapia*, ktorý neskôr vychádzal pod názvom *Ambulantná terapia* a pod.^{15,16,17,29,31}

Výbor Slovenskej psychiatrickej spoločnosti na svojich zasadnutiach pravidelne rokoval aj o plánovaných akciách a odborných podujatiach na nasledujúci rok na základe podkladov jednotlivých sekcií a komisií. Plán bol rámcový a po schválení podrobnejšie rozpracovaný. Ako príklad uvádzame plán akcií na rok 1981 a plány jednotlivých sekcií: vo februári bolo naplánované odborné podujatie s problematikou *Psychoterapie*, v apríli zrealizovala Gerontopsychiatrická sekcia v spolupráci so Slovenskou gerontologickou spoločnosťou odborný seminár, ktorého ústrednou témou boli *Psychiatrické, psychologické a sociálne problémy staroby*, seminár s názvom *Nútená a ochranná liečba alkoholizmu a iných toxikománií* bol naplánovaný na máj, v septembri bola ústrednou témou *Psychopatológia a diagnostika alkoholizmu*. Súčasťou plánovaných aktivít boli aj pravidelne prebiehajúce vedecké a odborné podujatia, napr. v októbri 1981 – *4. konferencia o mentálnej retardácii*, v decembri *13. Celoštátna psychoterapeutická konferencia* a ďalšie.¹⁶

Postgraduálne vzdelávanie psychiatrov

Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS sa podieľala aj na postgraduálnom vzdelávaní psychiatrov organizáciou

klinických seminárov pre psychiatrov a klinických psychológov. Pre ilustráciu môžeme uviesť *Krajský seminár psychiatrov a psychológov/klinických psychológov*, ktorý organizačne zastrešila Psychiatrická liečebňa vo Veľkom Záluží v roku 1978, *Odborný seminár pre znalcov-psychiatrov Mestského súdu v Bratislave*, ktorý pripravilo Organizačno-metodologické oddelenie Krajského ústavu národného zdravia a krajský psychiater v súčinnosti so Súdno-psychiatrickou sekciou Slovenskej psychiatrickej spoločnosti v Bratislave v rokoch 1980 a 1981.³⁴

Druhou formou vzdelávania a vzájomnej výmeny klinických skúseností boli spomenuté Purkyňky, pravidelné semináre, ktoré zabezpečovala Psychiatrická klinika LF UK a FN v Bratislave. Na ich príprave sa podieľali pracovníci kliniky, členovia výboru Slovenskej psychiatrickej spoločnosti, ale aj odborníci z iných klinických pracovísk a klinickej praxe. *Semináre PK LF UK a FN v Bratislave* sa konali 4× mesačne. Prvé záznamy sú z roku 1978, keď prednostom kliniky bol doc. MUDr. J. Molčan, referentom pre semináre MUDr. I. Žucha. Na ilustráciu uvádzame ukážky programov prvých seminárov, ktoré boli spojené aj so zasadnutiami katedry/kliniky. V *decembri 1978* sa uskutočnil spoločný seminár s I. Neurologickou klinikou, v rámci ďalšieho seminára prebehli oponentúry atestačných prác z marxizmu-leninizmu, ktoré v tej dobe boli povinnou súčasťou atestačných skúšok druhého stupňa. V *januári 1979* boli prerokované tieto akcie: Celostátna psychofarmakologická konferencia v Jeseníku, Seminár z klinickej psychológie, na ktorom sa riešili otázky súvisiace s výučbou psychiatrie. V *máji 1979* sa v rámci seminárov zrealizovalo zasadnutie katedry, obsahom druhého seminára boli Nonverbálne psychoterapeutické techniky, tretí seminár bol spoločným zasadnutím členov katedry, odborníkov z praxe a bol spojený s pracovnou schôdzou Slovenskej psychiatrickej spoločnosti. Do obsahu seminárov na určité obdobie, spravidla na letné a zimné semestre, sa zakomponovali aj plánované odborné podujatia, v máji 1979 to bolo Československo-sovietske sympóziu v Smoleniciach.²⁵

V rokoch 1982–83 boli semináre obsahovo zamerané na problematiku jednotlivých sekcií a komisií, zabezpečenie pedagogickej a výskumnej činnosti. Obsahom seminárov bola aj diskusia o náplni stáží z lekárskej psychológie, pozornosť sa venovala postaveniu klinickej psychológie, matrimoniológii, sociálnej psychiatrii, psychoterapii, viktimologickej problematike, ako aj ďalším oblastiam psychiatrie, napr. alkoholizmu, biologickej psychiatrii, psychopatológii, biochémií v psychiatrii, klinickej neurofyziológii, psychofarmakológii, detskej psychiatrii, súdnej psychiatrii, psychiatrickej sexuológii, akupunktúre v psychiatrii.²⁰ V súčasnosti táto forma postgraduálneho a celoživotného vzdelávania prebieha na všetkých klinických pracoviskách.

Členstvo Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS v medzinárodných organizáciách

Slovenská psychiatrická spoločnosť SLS sa postupne stala členom viacerých európskych a svetových organizácií a spoločností. V súčasnosti je členom týchto organizácií: World Psychiatric Association (WPA), European Psychiatric Association (EPA), World Federation of Societies of Biological Psychiatry (WFSBP), European Union of Medi-

cal Specialists (UEMS), European Federation of Psychiatric Trainees (EFPT), Young Psychiatrists Network (YPN), American Psychiatric Association (APA), European Brain Council (EBC), European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Psychiatrická spoločnosť ČLS JEP a iných odborných spoločností.^{35,36}

Ceny Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS

Slovenská psychiatrická spoločnosť pravidelne hodnotila práce a publikácie psychiatrov, odborníkov z praxe na základe návrhov členov výboru. Napr. v roku 1973 spoločnosť udelila cenu za najlepšiu publikáciu práci autorov: *Fleischer J, Kolibáš E, Žucha I. K problematike multifaktoriálnej genézy duševných chorôb.*¹⁹ Za rok 1975 bola udelená cena Psychiatrickej spoločnosti SLS práci: *Breier Š, Wiedermann V. K možnosti použitia „modelu kondenzácie“ podľa V. Weizsäckera pri výskume psychiky,*²⁴ v roku 1979 publikácii: *Molčan J, Guensberger E. Verhältnis der Pharmakotherapie und Psychotherapie bei Psychosen.*¹⁶

Cena Ernesta Guensbergera sa udeľovala za pôvodné práce v oblasti psychopatológie, psychoterapie a klinickej psychiatrie.¹⁷ Napr. v roku 2008 bola táto cena udelená práci autorov: *Novotný V, Heretik A sr., Heretik A jr., Pečeňák J, Ritomský A. EPIA – Epidemiológia vybraných úzkostných porúch na Slovensku. Psychoprof, Nové Zámky, 2006;* v roku 2011 práci: *Heretik A. Forenzná psychológia. Eurokódex 2010.* Cena Karola Matulaya sa udeľovala za pôvodné práce v oblasti rehabilitácie, pedopsychiatrie a neuropsychiatrie. Napr. v roku 2006 bola cena udelená knižnej publikácii autorov *Pidrman V, Kolibáš E. Zmeny v jednaní seniorů;*³⁷ v roku 2008 práci autorov: *Novotný V, Kolibáš E. Zmeny EEG aktivity pri liečbe klozapínom. Čes. a slov. Psychiat., 2005;* v roku 2011 práci: *Riečanský I, a kol. Aberrant EEG responses to gamma-frequency visual stimulation in schizophrenia. Schizophrenia Research, 2010.*³⁸ Uvedené ceny finančne podporovali aj farmaceutické firmy, ktoré sa podieľali i na vydaní niektorých odborných publikácií v edícii Kapitoly z modernej psychiatrie.¹⁷ Výbor Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS na svojom zasadnutí 19. 10. 2017 rozhodol ďalej nepokračovať v tradícii udeľovania ceny E. Guensbergera a K. Matulaya vzhľadom k tomu, že pravidlá udeľovania nevyhovujú súčasným podmienkam finančnej podpory cien. Súčasne navrhol dve nové ocenenia: *Cenu profesora I. Žuchu* za mimoriadny prínos v prospech odboru psychiatria a príbuzných odborov a *Cenu profesora Vladimíra Novotného* na najlepšiu pôvodnú prácu, za publikačnú činnosť a jej významný prínos v prospech odboru psychiatria.³⁹ Odborníci a vedeckí pracovníci majú možnosť získať cestovný grant, grant na odborný, výskumný projekt, na podporu publikácie.³⁶ Od roku 1969 Slovenská psychiatrická spoločnosť udeľuje významným osobnostiam československej psychiatrie viaceré počty: čestné členstvo, bronzovú, striebornú a zlatú medailu spoločnosti. V súčasnosti Slovenská lekárska spoločnosť na základe návrhov jednotlivých odborných spoločností zaviedla slávnostné uvedenie osobností do Dvorany slávy slovenskej medicíny. Z významných odborníkov v oblasti psychiatrie to bol v roku 2015 prof. MUDr. V. Zikmund, DrSc., v roku 2017 prof. MUDr. I. Žucha, CSc.⁴⁰

ZÁVER

Slovenská psychiatrická spoločnosť, pôvodne ako integrálna súčasť Československej psychiatrickej spoločnosti, neskôr ako samostatná odborná spoločnosť, významne prispela k rozvoju psychiatrie ako odboru na Slovensku a sčasti aj v bývalom Československu. Má výrazný podiel na vedec- kom a odbornom raste popredných osobností slovenskej psychiatrie, na výchove mladej generácie a reprezentovala odborníkov z oblasti psychiatrie na zahraničných vedeckých a odborných podujatiach. V tomto smerovaní pokračuje aj v súčasnosti, čím významne prispieva k rozvoju odboru.

Považujeme za dôležité, aby odborná spoločnosť takého- to významu mala čo najpodrobnejšie spracované aj vlastné dejiny, a z tejto idey vznikla aj táto štúdia, ktorá určite nie je komplexným naplnením daného zámeru. Vo viacerých

smeroch sme narážali na problém nedostatku, niekedy až absencie archívnych a iných prameňov k histórii spoločnosti, prípadne sme museli vychádzať len z náhodných zdrojov, ktoré umožnili spracovať vybraný segment vývoja len na príkladoch, teda nie v svojej celej šírke a komplexnosti. Z uvedených dôvodov predkladáme túto prácu ako prvý krok, začiatok výskumu, zároveň aj ako výzvu na detailnejšie spracovanie dejín Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS a k systematickému budovaniu jej archívu. V tejto súvislosti si dovoľujeme vysloviť prosbu historikom, najmä však odborníkom z klinickej praxe, ktorí vlastnia v svojich pracovných archívoch materiály, ktoré sa dotýkajú danej problematiky, aby nás kontaktovali na nižšie uvedenej adrese.

Príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia projektu VEGA 2/0100/16 Zdravotníctvo na Slovensku v rokoch 1948–1966.

LITERATÚRA

- Měska A. Spolok československých lekárov v Bratislave. Sborník vydaný Spolkom československých lekárov v Bratislave u príležitosti valného zhromaždenia Ú. J. Čs. L.; 1925 jún 17–29; Bratislava, Príloha Bratislavských lekárskeho listov, Sv. I. Bratislava: Tlačou Slovenskej grafie Úč. spol.: 16–24.
- Baudiš P. 90 let od založení psychiatrické společnosti. Česká a slovenská psychiatrie 2010; 106 (1): 49–50.
- Vondráček V, Hanzalová J. Prvních dvacet let padesátiletého trvání Československé psychiatrické společnosti – I. Československá psychiatrie 1970; 66 (3): 179–185.
- Vencovský E. Historie Československé psychiatrické společnosti (1939–1969). Československá psychiatrie 1970; 66 (1): 1–5.
- Vládní nařízení č. 39 ze dne 1. března 1932 o užívání titulu odborného lékaře. In Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Ročník 1932, částka 14, vydána dne 9. března 1932: 154–159.
- Vondráček V, Hanzalová J. Prvních dvacet let padesátiletého trvání Československé psychiatrické společnosti – II. Československá psychiatrie 1970; 66 (4): 246–253.
- Remišová M. Zápas o nové poslanie lekára v spoločnosti. Martin: Osveta; 1986: 136+12.
- Zápisnica zo zakladajúceho zhromaždenia Spolku lekárov Slovenskej krajiny, konaného 4. 12. 1938. Slovenský lekár 1939; 1 (1): 26–28.
- Zákon č. 185 zo dňa 21. júla 1939 o ústave Slovenskej republiky. In Slovenský zákonník. Ročník 1939.
- Zákon č. 56 zo dňa 18. marca 1942 o Lekárskej komore. In Slovenský zákonník. Ročník 1942.
- Mečíř J. Připomínáme si výročí založení Purkyňovy společnosti pro studium duše a nervstva, 80 roků existence prvního českého psychiatrického časopisu. Československá psychiatrie 1984; 80 (6): 353–358.
- Černý K. Dějiny České psychiatrické společnosti a jejích předchůdkyň (1919–1979). Česká a slovenská psychiatrie 2003; 99 (1): 27–44.
- Archív Slovenskej lekárskej spoločnosti (SLS), Bratislava, Psychiatrická spoločnosť (PS), Predsedovia sekcií Psychiatrickej spoločnosti SLS, 16. 12. 1998/3249, b. s.
- Baudiš P. Historie Psychiatrické společnosti Česko (slovenské) lékařské společnosti J. E. Purkyně v letech 1980–2004. Česká a slovenská psychiatrie 2005; 101 (5): 271–283.
- Archív Psychiatrickej kliniky Lekárskej fakulty UK (PK LFUK), Bratislava, Purkyňka 1976, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1980–1981, b. s.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Spravodaj 3/2002, Správa o činnosti výboru Psychiatrickej spoločnosti (PS) SLS počas obdobia jún–október 2002, Zo zápisníč č. 1–4, 3 s.
- Zákon č. 576 z 21. októbra 2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In Zbierka zákonov č. 576/2004, čiastka 243, s. 5138–5157.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1975, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1982–1983, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1986, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1985, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1987, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1977, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1979, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1984–85, b. s.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Zápisnice výboru Psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti (PS SLS), Výber rokov 1993, 1996, 1999.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Zápisnica zo zasadnutia výboru PS SLS zo dňa 10. 4. 1997, b. s.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Zápisnica zo zasadnutia výboru PS SLS zo dňa 13. 3. 1997, b. s.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Spravodaj PS SLS, 1/2000, 12 s.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Spravodaj PS SLS, 1/2004, Správa o činnosti výboru PS SLS počas obdobia marec–jún 2003, Zápisnice 9–12, b. s.
- Archív SLS, Bratislava, Spravodaj SPsS SLS, 1/2004, Správa o činnosti výboru PS SLS za obdobie september–december 2003, Zápisnice 13–16, b. s.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Spravodaj PS SLS, 4/2004, Zápisnica zo zasadnutia výboru PS SLS zo dňa 9. 12. 2004, b. s.
- Archív PK LFUK, Bratislava, Purkyňka 1978, b. s.
- Archív SLS, Bratislava, PS, Správa o činnosti PS SLS v rokoch 1998–2002 zo dňa 23. októbra 2002, č. 3788, b. s.
- www.psychiatry.sk, Správy o činnosti výboru SPsS SLS, II. správa o činnosti výboru SPsS SLS zo dňa 25. júna 2016.
- Archív SLS, PS, Zasadnutie výboru PS SLS 4. 10. 2007, Zápisnica č. 12, b. s.
- www.psychiatry.sk, Ocenenia SPsS SLS, Štatút udeľovania pôct a cien SPsS SLS zo dňa 9. 11. 2017.
- www.psychiatry.sk, Zápisnice, Zápisnica č. 8/2017, Zasadnutie výboru Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS dňa 19. 10. 2017
- www.psychiatry.sk, Granty a ceny, Dvorana slávy slovenskej medicíny.